Форма № Н - 3.04

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра соціології

"**ЗАТВЕРДЖУЮ"**
Декан історичного факультету

_____ проф. Шуст Р.М.
"_____"_____2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 1.2.1.02 СОЦІОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ
(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань: 05 "Соціальні та поведінкові науки"
(шифр і назва напряму підготовки)
спеціальність: 054 Соціологія
спеціалізація: "Прикладна соціологія"

Історичний факультет

Львів – 2018 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціологія конфлікту» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальністю 054 – соціологія, 2018 року – 12 с.

Розробник: Кудринська А.І., доцент кафедри соціології, к.с.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціології

Протокол від 30 серпня 2018 р. № 1.

Завідувач кафедри соціології

_____ д. с. н., проф. Пачковський Ю. Ф.

30 серпня 2018 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету

Протокол від 5 вересня 2018 року № 1

5 вересня 2018 року Голова Ради: проф. Шуст Р.М. (_____)
(підпис)

©Кудринська А.І.., 2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td>Галузь знань:
05 – соціальні та поведінкові науки</td><td colspan="2">Нормативна</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td rowspan="5">Спеціальність:
054 – Соціологія</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 2</td><td>2-й</td><td>-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання: презентація</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 135</td><td>3-й</td><td>-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 3
самостійної роботи студента – 5,4</td><td rowspan="8">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
бакалавр</td><td>16 год.</td><td>– год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>32 – год.</td><td>– год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>– год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>87 год.</td><td>– год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання: год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

Примітка.
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 3: 5,4

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: ознайомлення студентів із соціологією конфлікту як практичною науковою дисципліною про соціальну взаємодію, з основними поняттями і теоретичними положеннями; розвиток у студентів здатності по-науковому аналізувати конфліктні ситуації, виокремлюючи дійсні чинники їх загострення; формування вміння знаходити цивілізовані способи врегулювання та розв'язання конфліктів.

Завдання навчальної дисципліни:

- розглянути еволюцію формування конфліктологічних ідей та охарактеризувати сутність концепту «конфлікт» у сучасних соціологічних теоріях;
- окреслити предметне поле соціології конфлікту;
- сформувати уявлення про соціальний конфлікт як невід'ємний аспект соціальної реальності, що торкається усіх сфер життєдіяльності, його причини та функції;
- розглянути типологію конфліктів, особливості їх прояву та розгортання;
- сформувати навики застосування понятійного й аналітичного інструментарію до аналізу конфліктних явищ і процесів у різних сферах життєдіяльності та вміння вибудовувати конструктивну поведінку з метою оптимізації комунікативної взаємодії.

Вимоги до знань та вмінь. **Студент повинен**:

знати: сутність конфлікту, його структуру, причини та функції; фази й особливості механізму виникнення та розгортання конфлікту; стратегії й тактики поведінки у конфлікті, доцільність їх застосування; різновиди психічних впливів у конфлікті; критерії типології конфліктів; сутнісні характеристики конфліктів у різних сферах суспільного життя; умови попередження та альтернативні підходи до розв'язання конфліктів;

вміти: виявити причини виникнення та передбачити механізм розгортання конфлікту; аналізувати динамічні характеристики конфлікту; використовувати технології ефективного спілкування та раціональної поведінки у конфлікті; застосовувати способи й прийоми конструктивного розв'язання конфліктів; використовувати отримані знання для попередження та врегулювання конфліктів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальна теорія конфлікту

Тема 1. Передумови формування конфліктологічних ідей

Філософські уявлення про сутність та причини конфліктів. Особливість поглядів представників соціал-дарвінізму на конфлікт (У.Беджгот, Л Гумплович, У. Самнер, Г. Ратценхофер, А.Смолл). Сутність марксистської концепції конфлікту. Функціональна теорія конфлікту Г.Зіммеля, особливості його поглядів на конфлікт. Парадокс Зіммеля. Л.Козера і Р.Дарендорф як творці парадигми конфлікту. Л.Козер про внутрішні і зовнішні конфлікти. Позитивні та негативні аспекти конфлікту за Л.Козером. Р.Дарендорф про три стадії розвитку конфлікту. Основні способи вирішення конфлікту за Р.Дарендорфом. Загальна теорія конфлікту К.Боулдінга.

Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен

Природа і сутність конфлікту. Особливості тлумачення поняття «конфлікт». Основні ознаки конфлікту (Н.Грішина). Структура конфлікту, його об'єктивні та суб'єктивні складові. Учасники конфлікту. Ранг опонента. Ступінь участі у конфлікті. Причини конфлікту, їх об'єктивний і суб'єктивний характер. Конструктивні (інформаційно-пізнавальна, інтеграційна, адаптаційна) та деструктивні функції конфліктів.

Тема 3. Класифікація та типи конфліктів

Основні критерії класифікації конфліктів. Міжособистісні та міжгрупові конфлікти. Міжоособистісний або діадний конфлікт як найбільш поширений тип конфлікту, особливості його перебігу. Основні психологічні причин виникнення міжособистісних конфліктів. Конфлікти цінностей. Конфлікти інтересів. Конфлікти етикету. Конфлікт між особистістю і групою. Поняття міжгрупового конфлікту: основні аспекти та особливості. Внутрішньоособистісний конфлікт, його показники, характерні ознаки, основні причини. Касифікація внутрішньоособисніх конфліктів на основі ціннісно-мотиваційної сфери. Три типи внутрішньоособистісного конфлікту за К. Левіним. Когнітивний дисонанс та шляхи його подолання. Конфлікти у різних сферах суспільного життя: сутність, причини виникнення та особливості розгортання.

Тема 4. Динаміка конфлікту та механізми його виникнення

Динаміка розвитку конфлікту та його гострота. Поняття про конфліктогени Життєвий цикл конфлікту, основні фази (латентна, демонстративна, агресивна та батальна). Умови перебігу конфлікту. Основні детермінанти завершення конфлікту: припинення конфліктної взаємодії; зменшення розпалу негативних

емоцій; врахування статусного стану конфліктуючих; вибір адекватної стратегії поведінки. Ціна конфлікту та ціна виходу з конфлікту. Постконфліктна стадія.

Змістовний модуль 2. Регулятори конфліктної взаємодії

Тема 5. Соціально-психологічні чинники конфліктної поведінки

Мотиви та цілі учасників взаємодії. Інтереси та поведінка у конфлікті: діалектика взаємозв'язку. Тактика конфліктного протиборства. Основні стратегії конфліктної взаємодії, доцільність їх застосування. Поведінкові бар'єри та конфліктна поведінка (бар'єр соціальної взаємодії, бар'єр соціального сприйняття та бар'єр негативних емоцій). Стресостійкість як спосіб запобігання конфліктам.

Тема 6. Індивідуально-особистісні чинники конфліктів

Конфліктність особистості, особливості поведінки. Основні типи конфліктогенних особистостей. Сутність та основні різновиди психологічних впливів на іншу людину. Базові вимоги конструктивного впливу. Конструктивна суперечка за Кратохвілом. Види психологічного протистояння впливу.

.

Тема 7. Шляхи запобігання та подолання конфліктів

Основні підходи до попередження конфліктів. Детермінанти безконфліктної поведінки. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки у конфлікті. Суб'єктивна умова запобігання конфлікту. Поняття асертивної поведінки. Умови та правила розв'язання конфлікту. Моделі поведінки в конфліктній ситуації (конструктивна, деструктивна, конформістська). Типові помилки учасників конфліктної взаємодії. Психологічний клімат як умова профілактики конфлікту в групі.

Тема 8. Альтернативні підходи розв'язання конфліктів

Переговори – універсальний метод розв'язання конфлікту: сутність, функції, типи. Переваги та особливості переговорів. Техніки ефективного слухання. Етнокультурна специфіка ведення переговорів. Фасилітація як одна із процедур розв'язання конфлікту (сутність, особливості, методи). Сутність та основні ознаки процесу медіації. Сепаратна зустріч. Сфери застосування медіації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Всього годин	У тому числі			
		Л	Сем.	Інд.	СР
2	3	4	5	6	7
Змістовний модуль 1. Загальна теорія конфлікту					
Тема 1. Передумови формування конфліктологічних ідей	16	2	4		10
Тема 2. Конфлікт як соціальний феномен	15	2	4		9
Тема 3. Класифікація та типи конфліктів	20	2	6		12
Тема 4. Динаміка конфлікту та механізми його виникнення	13	2	2		9
Разом за змістовним модулем 1	64	8	16		40
Змістовний модуль 2. Регулятори конфліктної взаємодії					
Тема 5. Соціально-психологічні чинники конфліктної поведінки	16	2	4		10
Тема 6. Індивідуально-особистісні чинники конфліктів	14	2	2		10
Тема 7. Шляхи запобігання та подолання конфліктів	18	2	4		12
Тема 8. Альтернативні підходи розв’язання конфліктів	23	2	6		15
Разом за змістовним модулем 2	71	8	16		47
Усього годин	***135***	***16***	***32***		***87***

5. Теми семінарських занять

№ теми	Назва теми/змістового модулю	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Загальна теорія конфлікту		
Тема 1.	Еволюція наукових поглядів на конфлікт	2
	Конфліктний функціоналізм і загальна теорія конфлікту	2
Тема 2.	Конфлікт як невід’ємний атрибут суспільного життя: природа та аналітика	4
Тема 3.	Внутрішньоособистісний та міжособистісний конфлікти	2

	Конфлікти у різних сферах суспільного життя	4
Тема 4.	Динамічна структура конфлікту, її особливості	2
Змістовний модуль 2. Регулятори конфліктної взаємодії		
Тема 5-6.	Детермінанти конфліктної взаємодії. Емоційна природа конфліктної поведінки. Особливості конфліктної взаємодії у сфері шлюбно-сімейних стосунків	6
Тема 7.	Групова згуртованість і сумісність як детермінанти безконфліктного спілкування в групі	4
Тема 8.	Переговори та посередництво в конфліктних ситуаціях	6
	Всього:	***32***

6. Теми практичних занять (немає)

7. Теми лабораторних занять (немає)

8. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	Кількість годин
Тема 1.	Передумови формування конфліктологічних ідей	10
Тема 2.	Конфлікт як соціальний феномен	9
Тема 3.	Класифікація та типи конфліктів	12
Тема 4.	Динаміка конфлікту та механізми його виникнення	9
Тема 5.	Соціально-психологічні чинники конфліктної поведінки	10
Тема 6.	Індивідуально-особистісні чинники конфліктів	10
Тема 7.	Шляхи запобігання та подолання конфліктів	12
Тема 8.	Альтернативні підходи розв’язання конфліктів	15
	Разом	87

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота є додатковим чинником активізації роботи студентів упродовж семестру і має на меті формування в структурі їхньої аналітичної діяльності, навичок працювати зі спеціальною літературою, орієнтує їх на критичне осмислення інформації та ґрунтовніше засвоєння здобутих теоретичних знань і практичних проблем даної навчальної дисципліни.

Виконання індивідуального завдання студентом передбачає підготовку PowerPoint презентації за заздалегідь запропонованою тематикою та її

представлення на семінарському занятті. Даний вид роботи скерований на формування у студентів уміння селекціонувати необхідну інформацію та застосовувати її до висвітлення обраної проблеми з формулюванням відповідних практичних висновків. Критеріями оцінки виступів є: повнота, структурованість та відповідність матеріалу анонсованій темі, наявність власної думки.

10. Методи навчання

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу, а також інтерактивні форми участі студентів в обговоренні дискусійних питань.

Семінарські заняття: Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи: участь у дискусіях, обговореннях питань, що виносяться на семінарське заняття; представлення індивідуального завдання (PowerPoint презентації за заздалегідь запропонованою тематикою); доповнення чи опонування виступу колеги, що передбачає висвітлення нового матеріалу, аргументацію його значимості або критичний аналіз попереднього виступу, висунення власної точки зору та її обґрунтування. Структурованість та інформативність представленого студентом матеріалу слугують невід'ємними детермінантами при оцінюванні знань.

11. Методи контролю

До методів поточного контролю засвоєння знань студентами упродовж семестру належать:

- усні відповіді студентів, участь у дискусіях та обговореннях (максимально 3 бали з врахуванням активності студента на семінарському занятті);
- усна презентація як різновид індивідуального науково-дослідного завдання (максимально 5 балів);
- письмові контрольні роботи за матеріалами кожного змістовного модуля (максимальна кількість балів за контрольну роботу – 5).

Сумарно всі види поточного контролю впродовж семестру дають максимально 50 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

№	Форма участі студента у навчальних заняттях	Максимальна кількість балів
1.	Модульна контрольна робота (двічі в семестр)	5 * 2 = 10 балів
2.	Презентація однієї з запропонованих у переліку тем	5 балів
3.	Участь у дискусіях та обговореннях, що включає опрацювання та критичний аналіз праць: • Корнеліус Х. та Фейр Ш. «Виграти може кожен»; • А.Минделл «Конфликт – это нормально (Эффективное разрешение конфликта); • Фишер Р., Юри У. «Путь к согласию или переговоры без поражения»	35 балів
	РАЗОМ упродовж семестру	50 балів
	Іспит	50 балів
	ВСЬОГО	***100 балів***

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	За національною шкалою	
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Добре	
71-80	C		
61-70	D	Задовільно	
51-60	E		
	*	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання

* Кількість балів для оцінок «незадовільно» визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

13. Методичне забезпечення

1. Соціологія: робочі програми для підготовки бакалаврів: навч.-метод. посіб. (частина 1): [для студ. вищ. навч. закл.] / [Н.В.Коваліско, О.Т. Бень, Т.С.Бурейчак та ін]. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 19–59.

14. Рекомендована література

<u>Базова;</u>

1. Агеев В.С. [Межгрупповые конфликты] // Психология конфликта / Сост. и общ. ред. Гришиной Н.В. - СПб, 2001.
2. Анцупов А. Я. Системная концепция конфликтов // Мир психологии.— 2005. — № 2. — С. 2 – 5.
3. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 551 с.
4. Бреннингмейер О. Предотвращение этнического конфликта. – МЭМО. – 2000. – С. 38-46.
5. Бузовський І. Соціальна напруженість і тривожність в контексті діагностики суспільних конфліктів // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2008. – № 3. – С. 169–175.
6. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження. – К.: Вид-во «ОСНОВИ», 2003. – 172 с.
7. Гришина Н.В. Давайте договоримся. – СПб: Питер, 2004. – 378 с.
8. Гришина Н.В. Психология конфликта. – Спб.: Питер, 2005. – 464 с.
9. Дарендорф Р. Элементы теории социального конфликта // Социологические исследования, 1994. – № 5. – С. 142–147.
10. Денисенко І.Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації // Українськимй соціум. – 2013. – № 3(46). - С. 32–43.
11. Диксон Ч. Конфликт: семь шагов к миру. – СПб: Питер, 2004. – 277 с.
12. Донцов А.И. [Внутригрупповой конфликт] // Психология конфликта / Сост. и общ. ред. Гришиной Н.В. - СПб., 2001.
13. Зайцев А.К. Социальный конфликт. – М.,Academia, 2000. – 528 с.
14. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. — К.: Наук. думка, 1996. — 190 с.
15. Казаков В. Модель «затухающего» конфликта // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2001. - № 1. – С. 42-48.
16. Казаков В. Соціальний конфлікт: проблема визначення // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004. – № 3. – С. 156–166.
17. Кибанов А.Я., Ворожейкин И.Е.,Захаров Д.К., Коновалова В.Г. Конфликтология: Учебник / Под ред А.Я.Кибанова. – 2-е изд., перераб и доп.. – М.: ИНФРА-М,2006. – 302 с.
18. Конфлікти у сумісній діяльності / Г. В. Ложкін, С. В. Сьомін, Т. В.Петровська та ін. – К.: Сфера, 1997. – 95 с.
19. Конфліктологія: Навч. посіб. /Л.М.Ємельяненко, В.М.Петюх, Л.В.Торгова, А.М.Гриненко. – К.: КНЕУ, 2005. – 315 с.
20. Корнелиус Х., Фейр Ш. Выиграть может каждый: Как разрешать конфликты. – М.: Стрингер, 1992. – 215 с.
21. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Межличностный конфликт // Психология конфликта / Сост. и общ. ред. Гришиной Н.В. - СПб., 2001.
22. Левин К. Типы конфликтов // Психология конфликта / Сост. и ред. Гришина Н.В. - СПб.: Питер, 2001.

23. Левкович В.П., Зуськова О.Э. Социально-психологический подход к изучению супружеских конфликтов // Психология конфликта / Сост. и ред. Гришина Н.В. - СПб.: Питер, 2001.
24. Майструк Н. Рефлексия конфликтогенного потенциала в современных работах немецких социологов // Соціальні виміри суспільства. – 2004. – Вип. 7. – С. 134–150.
25. Орлова Э.А., Филонов Л.Б. Взаимодействие в конфликтной ситуации // Психология конфликта / Сост. и ред. Гришина Н.В. - СПб.: Питер, 2001.
26. Петровская Л.А. О понятийной схеме социально-психологического анализа конфликта // Психология конфликта / Сост. и ред. Гришина Н.В. - СПб.: Питер, 2001.
27. Рубин Дж., Пруйт Д., Ким Хе Сунг. Социальный конфликт: эскалация, тупик, разрешение. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 352 с.
28. Степанов Е.И. Современная конфликтология: Общие подходы к моделированию, мониторингу и менеджменту социальных конфликтов: Учеб. пособ. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 176 с.

Допоміжна:

1. Гласс Л. Вредные люди. Как с ними бороться. – СПб: Питер, 2007. – 288 с.
2. Глазл Ф. Самопомощь в конфликтах. Концепции - упражнения - практические методы: пер. с нем. -- Калуга: Духовное познание, 2000. - 192 с.
3. Дональдсон М.К., Дональдсон М. Умение вести переговоры для «чайников». – М.: Диалектика, 2006. – 224 с.
4. Клок К., Голдсмит Дж. Конфликты на работе. Искусство преодоления разногласий. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.litres.ru/static/trials/11/22/18/11221884.a4.pdf
5. Кови С.Р. Семь навыков высокоэффективных людей. - М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 384 с.
6. Линчевский Э. Э. Контакты и конфликты: общение в работе руководителя. – М.: Экономика, 2000. – 286 с.
7. Мартин Д. Манипулирование встречами. – Минск: Амалфея, 2004. – 190 с.
8. Панасюк А.Ю. Как убеждать в своей правоте. - М.: Дело, 2002. – 312 с.
9. Форсайт П. Успешные переговоры. - М.: Hірро, 2004. – 123 с.
10. Юри У. Преодолевая «нет» или Переговоры с трудными людьми. – М.: Эксмо, 2008. – 240 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Журнал “Соціологія: теорія, методи, маркетинг”. – Режим доступу: i-soc.com.ua/journal/index.php
2. Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского, Киев . – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua

3. Електронна бібліотека Інститут соціології НАН України. – Режим доступу: http://www.i-soc.kiev.ua/institute/el_library.php
4. Журнал “Социологические исследования” (СоцИс). – Режим доступу: socis@isras.ru